

УДК 351.74

Н.П. МАТЮХІНА

“СЛУЖІННЯ СУСПІЛЬСТВУ” ЯК МОДЕЛЬ ОРГАНІЗАЦІЇ РОБОТИ ОРГАНІВ ПРАВОПОРЯДКУ (ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД)

Висвітлено сучасні погляди на роль та місце правоохоронних органів зарубіжних країн у суспільстві, нові підходи до організації їх діяльності. Ці питання розглянуто в контексті завдань реформування державного управління, спрямованих на забезпечення його високої ефективності та якості.

The article deals with modern views of role and place of law-enforcement agencies of foreign countries in society. The new trends of organization of their activity are presented. The urgent problems of police activity are considered as a component of the reform of state management, rising demands to quality and availability of the state services. The problems mentioned are considered from a position of management quality.

На шляху системних перетворень в Україні одним зі стратегічних пріоритетів є створення дієвої системи державного управління, близької до потреб і запитів людей, орієнтованої на служіння народowi, національним інтересам. Повною мірою це стосується і управління правоохоронними органами, від результативності й ефективності діяльності яких значною мірою залежить стан безпеки в суспільстві, захищеність прав і законних інтересів громадян. Дієвим засобом забезпечення реформаторських змін у цьому напрямку є вивчення та опрацювання зарубіжного досвіду, критичне засвоєння існуючих у світі підходів та моделей організації правоохоронної діяльності.

За сучасних умов у розвинутих демократичних країнах світу утверджується погляд на поліцію як відкриту систему, яка спрямована на обслуговування громадськості, аналіз стану соціуму та причин злочинності, гнучко та оперативно реагує на зміни соціуму. Отримує розвиток концепція “проактивного” обслуговування населення, згідно з якою органи поліції повинні займати не реактивну, а проактивну позицію, здійснюючи постійну профілактику соціальної напруги та попередження злочинів за допомогою вирішення проблем громадян і реалізації програм самообслуговування у сфері забезпечення безпеки.

Необхідною вимогою щодо діяльності сучасної поліції визнано те, що поліція має працювати для громади, бути підзвітною громаді, якій вона служить, і співпрацювати з громадою. Ця вимога визначає стратегію діяльності та розвитку поліції в більшості країн світу. Домінуючим типом

поліцейського агентства стає модель “служіння суспільству”, яка заснована на парадигмі соціального партнерства. Згідно з цією моделлю поліцейський відіграє вже не репресивну та авторитарну роль, а виконує позитивну, підтримуючу функцію, певною мірою подібною до функцій соціального працівника.

Характеризуючи проблему взаємозв'язку соціальної роботи і поліції, американські фахівці зазначають, зокрема, що між ними є багато спільного і насамперед їх об'єднує загальна мета – ефективне обслуговування населення, допомога і захист громадян. У цій діяльності вони доповнюють один одного, використовуючи власні методи та засоби діяльності [4]. Соціальна спрямованість діяльності поліцейських підрозділів знаходить своє відбиття і в програмах підготовки поліцейських. Стверджується, що вони мають бути підготовлені до виконання комплексної ролі в суспільстві – як поліцейського та (одночасно з цим) “соціального працівника” [5, с. 204]. На думку поліцейських адміністраторів, сучасний поліцейський повинен бути кваліфікованим юристом і “соціологом на розі вулиці”. Представляючи, що в очах більшості людей поліція виглядає як соціальна служба поліцейський не може відповісти: “Вибачте, це не наша справа” [2, с. 165].

Повною мірою з наведеним вище узгоджується сучасне визначення поліції як сервісної служби, яка надає послуги населенню на певній території. Підкреслюється, що поліція повинна існувати не проти громадян, а для громадян, розвиваючи систему послуг населенню, виходячи із її соціального призначення [1, с. 29]. Це означає, що на перший план виходить завдання створення безпечних умов життя, діяльності людей шляхом профілактики злочинності, консультативної допомоги громадянам, залучення громадян до співпраці, розкриття злочинів і затримання злочинців. Опора на населення розглядається тією стороною і тим “людським фактором”, без якого не можливо ефективно боротися зі злочинністю.

Саме з цих вимог сучасного суспільства до поліції походить ідея багатостороннього партнерства поліції і громадськості. Зауважимо, що йдеться не про поодинокі випадки залучення населення до співпраці з правоохоронними органами, а про створення іншої психологічної обстановки, іншої атмосфери навколо роботи поліції, коли населення не просто спостерігає, аналізує та критикує поліцію за її недоробки або невдачі, а навпаки, співпереживає, активно відкликається на пропозиції поліції, застосовує сучасні засоби охорони власності, бере участь у профілактичних програмах, у громадських організаціях та ін., відчуває свою приналежність до тієї загальної справи, яку здійснює поліція для блага держави і суспільства.

Важливим є також і те, що поліція, будучи соціально-правовою службою, не тільки спостерігає та забезпечує виконання нормативних актів у державі різними установами, підприємствами та громадянами,

забезпечуючи спокій та безпеку громадян, але й власне сама діяльність має організовуватися таким чином, щоб не порушувати встановлені для неї правові межі, діяти на основі тих законів, наказів, інструкцій, які регламентують методи та форми її роботи.

Показовим є і зміни критеріїв оцінки діяльності поліції. Повсюдно тенденцією стало те, що ефективність роботи поліції визначається не тільки рівнем розкриття злочинів, але й рівнем профілактики злочинності, організації співробітництва з населенням. При оцінці рівня поліцейського обслуговування ключовим елементом є опитування населення, яке стосується задоволеності роботою поліції. Враховується думка населення щодо близькості поліцейської дільниці до місця проживання, доступності поліцейських у спілкуванні, їх професійності у вирішенні завдань, оперативності прибуття за викликом, готовності до надання допомоги, дружелюбності у ставленні до громадян тощо [1].

Зрозуміло, що співпричетність громади до того, що і як робить поліція, не виникла випадково. Така ідеологія формувалась протягом десятиліть і, вважається, буде існувати стільки, скільки потребує реальна дійсність.

Підсумовуючи, зазначимо, що підхід до організації поліцейської діяльності, про який йшла мова у статті, має концептуально нове значення для розвитку поліції, фактично він є відображенням переходу самої системи правоохоронних органів від державно-бюрократичної до ринкової моделі розвитку, яка зорієнтована на якісне обслуговування населення і соціальне партнерство. І це саме той шлях, який сьогодні є вельми перспективним для правоохоронних органів України.

Література:

1. *Анисимков В.М.* Зарубежный опыт подготовки руководителей полиции (по материалам 1-го Европейского конгресса по вопросам управления качеством работы полиции) // Развитие науки управления и проблемы формирования учебных дисциплин в современных условиях. – М.: Академия МВД России, 1999. – С. 29 – 31.
2. *Ермолович Г.П.* Население и полиция: противостояние преступности в США. – СПб.: Фонд поддержки науки и образования в области правоохранительной деятельности “Университет”, 2004. – 284 с.
3. Участковая служба в Германии: обзорная информация. Зарубежный опыт. – М.: МВД России, ГИЦ, 1996. – 8 с.
4. Энциклопедия социальной работы: Пер. с англ.: В 3 т. – М.: Центр общечеловеческих ценностей, 1993 – 1994. – Т. 2. – С. 272.
5. *Saffell D.C.* State and local government: politics and public policies. – New York: McGraw-Hill Publishing Company, 1990. – 317 p.

Надійшла до редколегії 1.02.2008 р.